

مطالعات فرهنگی (۱)

آموزش و پرورش (۲)

الفبای زندگی

خواندن و نوشتن به مثابه زیستن

نعمت الله فاضل

استاد بازنشسته انسان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سرشناسه: فاضلی، نعمت‌الله، ۱۳۴۳ - | عنوان و نام پدیدآور: الفبای زندگی: خواندن و نوشتن به مثابه زیستن / نعمت‌الله فاضلی. | مشخصات نشر: تهران: هم‌رخ نگاشت، ۱۴۰۳. | مشخصات ظاهری: ۲۹۵ ص.؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م. | فروست: مطالعات فرهنگی؛ ۱. آموزش و پرورش؛ ۲. شابک: ۷-۲-۹۰۲۸۸-۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیبا | یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۹۵. | عنوان دیگر: خواندن و نوشتن به مثابه زیستن. موضوع: سوادآموزی--ایران -- آموزش و پرورش -- ایران | رده بندی کنگره: LC۵۲۵۷ رده بندی دیویی: ۳۷۴/۹۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۸۰۷۳۳

الفبای زندگی

خواندن و نوشتن به مثابه زیستن

نویسنده: نعمت‌الله فاضلی؛

طراحی جلد: چهار نقش؛

چاپ: پردیس دانش؛

نوبت چاپ: چهارم، پاییز ۱۴۰۳؛

شابک: ۷-۲-۹۰۲۸۸-۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸؛

شمارگان: ۳۰۰ نسخه؛

قیمت: ۲۹۵,۰۰۰ تومان؛

کلیه حقوق برای انتشارات هم‌رخ نگاشت و مؤلف محفوظ است. هر گونه بازنشر چاپی، الکترونیکی یا صوتی منوط به اجازه کتبی ناشر است.

نشانی: تهران، خیابان بهار جنوبی، برج بهار، طبقه اول اداری، واحد ۴۸۹

تلفن: ۷۷۶۱۵۸۶۴-۰۲۱ و ۰۹۱۰۳۳۰۳۸۸۲ وبسایت: www.hamrokh.com

کاغذ این کتاب از منابع جنگلی مدیریت شده و تجدیدپذیر تهیه شده است.

فهرست

دیباجه.....	۹
۱. خواندن و نوشتن به مثابه زندگی.....	۲۹
۲. نوشتن: کنش فردی است یا اجتماعی؟.....	۴۹
۳. کودک نویسا و تخیل جامعه‌شناختی.....	۷۹
۴. مسئله تربیت ادبی در ایران امروز.....	۱۴۹
۵. اخلاق و سواد در ایران معاصر.....	۱۹۱
۶. چگونه بنویسیم؟.....	۲۰۱
۷. چگونه بخوانیم؟.....	۲۲۵
۸. زیستن در دنیای کتاب.....	۲۳۱
۹. کتاب چگونه و چرا فرهنگ رامی‌سازد؟.....	۲۵۵
۱۰. خطر نفرت از کتاب.....	۲۶۹
۱۱. کتاب‌ها و کبوترها.....	۲۷۷
منابع.....	۲۸۵

دیباچه

پیشگفتار در انتهای کار تألیف نوشته می‌شود، هرچند خواننده آن را در ابتدای کتاب می‌خواند. پیشگفتار کتاب به قول ژاک دریدا «عزمی به سخن گفتن پس از واقعه را می‌آفریند» (به نقل از رویل، ۱۳۸۸: ۳۰). همین کار دیباچه‌نویسی را مشکل می‌کند، چه، نویسنده به «عزم دشواری‌هایی که دیباچه‌نویسی دارد، سرشار از هیجان و نیروی شوق‌انگیز ناشی از «واقعه» رخ داده (واقعه تألیف) است و دلش می‌خواهد فریاد بزند و ریز و دُرشت داستان را بگوید. اما خواننده بیش از هر چیز انتظار دارد ساده و سراسر است بداند چرا باید آن کتاب را بخواند.

صد البته طبیعی است که خواننده بگوید زودباش توضیح بده چرا الفبای زندگی؟ چرا کتابی درباره خواندن و نوشتن؟ و چرا باید آن را بخوانم؟ زودباش بگو! یونسکو می‌گوید «سالانه یک میلیون و دویست هزار عنوان کتاب جدید» و «هر سی ثانیه یک کتاب منتشر می‌شود» (آذرنگ، ۱۳۹۸: ۵۱۳). خواننده حق دارد بداند چرا از این اقیانوس کتاب، وقت و توانش را صرف خواندن الفبای زندگی کند. پرسش مهمی است و حتماً آن را توضیح می‌دهم. اما لطفاً کمی صبور باشید.

کسانی که مسئله مدرسه (۱۴۰۱) را خوانده‌اند، الفبای زندگی را راحت درک می‌کنند و حتی نیازی به دیباچه برای توجیه و متقاعدسازی‌شان ندارند، چه،

فصل‌ها، رویکرد میان‌رشته‌ای است. در این کتاب مانند کتاب مسئله مدرسه (۱۴۰۱) از چشم‌اندازهای انسان‌شناسی و مطالعات فرهنگی استفاده کرده‌ام و کوشیده‌ام مسئله‌های سواد و سوادآموزی را توضیح دهم. بنیان‌های این رهیافت را در کتاب زندگی سراسر فهم مسئله است (۱۳۹۹) تشریح کرده‌ام و نیازی به بازگویی آنها نیست.

اکثر فصل‌های این کتاب محصول گفت و شنودها و سخنرانی‌هایم در مجامع و مراکز دانشگاهی و فرهنگی طی سال‌های ۱۳۹۹ تا موقع انتشار کتاب در بهار ۱۴۰۳ است. متن‌ها و سخنرانی‌ها را کامل بازنویسی کرده‌ام و منطق نوشتاری بر آنها حاکم است. اما کوشیده‌ام برای ساده، روان و جذاب بودن، تا حدودی لحن سخنرانی آنها را حفظ کنم.

یادآوری کنم که بیان تنش‌ها، تضادها و تعارضات نهاد مدرسه به معنای نادیده گرفتن نقش و اهمیت مدارس، معلمان و کسانی که شجاعانه، خلاقانه، دلسوزانه و اثرگذار برای آموزش در ایران امروز خدمت می‌کنند نیست. نگاهم معطوف به جریان اصلی و مسلط در نهاد مدرسه است و نقدها و ارزیابی‌هایم این جریان را توضیح می‌دهد. امیدوارم منطق نظری و انتقادی‌ام موجب نادیده گرفتن سهم و نقش‌آنها نباشد که مسئولانه تلاش می‌کنند.